

Посилання на статтю

Ляшенко Н.Є. Проблеми оцінки інтелектуальних активів в управлінні / Н.Є. Ляшенко / / Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. - Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Дала, 2009. - № 3 (31). - С. 58-67. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/31/09Ineiau.pdf>

УДК 330.131.5

Н.Є. Ляшенко

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УПРАВЛІННІ

Визначено основні критерії оцінки інтелектуальних активів в управлінні/ Розглянуто об'єкти, стосовно яких проводять оцінку, їхній взаємозв'язок, а також концептуальні і практичні аспекти оцінки нематеріальних об'єктів. Рис. 2, табл. 2, дж. 15.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, інтелектуальні активи, нематеріальні активи, інтелектуальна власність, класифікація нематеріальних активів, складові інтелектуального капіталу, фінансовий облік, управлінський облік, система обліку підприємства, оцінка інтелектуальних активів, методи оцінки інтелектуальних активів, підходи до оцінки інтелектуальних активів.

Н.Е. Ляшенко

ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ АКТИВОВ В УПРАВЛЕНИИ

Определены основные критерии оценки интеллектуальных активов в управлении. Рассмотрены объекты, для которых проводят оценку, их взаимосвязь, а также концептуальные и практические аспекты оценки нематериальных объектов. Рис. 2, табл. 2, ист. 15.

N.E. Lyashenko

PROBLEMS OF ESTIMATION INTELLECTUAL ASSETS IN MANAGEMENT

Basic criteria of estimation intellectual assets in management are determined. Estimated objects are considered in their complex connection, as far as conceptual and practical aspects of non-material objects estimation.

Постановка завдання. Сучасні світові процеси глобалізації не оминули й національну економіку. Інтеграція України у міжнародне співтовариство зумовлює необхідність співпраці на засадах рівноцінного партнерства та конкуренції провідним підприємствам світу, що забезпечує інтенсивний шлях розвитку вітчизняного виробництва. Насамперед він передбачає надання пріоритетів інтелектуальній діяльності, виявлення, ефективне управління і використання об'єктів інтелектуального капіталу, які сьогодні знаходяться у розпорядженні кожного господарюючого суб'єкта.

Особливої актуальності набуває створення такої системи оцінки вартості нематеріальних об'єктів, що забезпечить захист інтелектуальної власності і технологічних нововведень, створить умови для розширення конкуренції на базі інновацій, оптимізує фінансові, матеріальні і трудові ресурси. При розробці

“Управління проектами та розвиток виробництва”, 2009, № 3(31)

сучасних методів оцінки цих об'єктів необхідно враховувати досвід розвинених країн, наукові дослідження іноземних і вітчизняних вчених у цьому напрямку.

Аналіз останніх публікацій. Сьогодні питанням оцінки вартості та ефективності використання об'єктів інтелектуального капіталу присвячено багато робіт. Щодо управління інтелектуальними активами підприємств та розробки методів визначення їх вартості можна назвати праці таких дослідників, як В. Гордон, С.В. Валдайцев, В. Долгая, В. Зінов [1], П.П. Крайнев, Н. Лебедь, І.Д. Погореловська, Н. Пузиця, Л. Рассел, Л. Устінова, С. Шамшин; дослідженню проблем формування оцінки та ефективного використання інтелектуального капіталу присвячені роботи С. Голова, Е. Брукінга, П. Друкера, Л. Едвінсона, С. Козинського, М. Крупки, М. Мелоуна, Т. Стюарта [2], Г. Уманців [15], А. Чухна, П. Цибульова та інших сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів; вагомий внесок у розв'язання проблем підвищення ефективності використання інтелектуальних активів як компоненти діючого бізнесу зробили Е.А. Божко, В.Н. Гавва [3, с. 139-177.], Г.Г. Григорьев, А.Г. Грязнов, С.В. Валдайцев, Т.В. Момот, А.В. Шастітко та ін.

Проте й досі рівень дослідження об'єктів інтелектуального капіталу з огляду на сучасні потреби управління залишається недостатнім. Причиною є складність оцінки інтелектуальних активів, зумовленої оригінальністю кожного об'єкта інтелектуальної власності, різноманітністю шляхів їх появи на підприємстві та цілей практичного використання. Такі завдання доцільно розглядати з позиції обліку інтелектуальних активів, який є однією з функціональних складових цілісної системи управління.

Для того щоб інтелектуальні активи стали складовою капіталу підприємства, необхідно визначити три критерії визнання їх активами: надати їм визначення, ідентифікувати та оцінити новий об'єкт обліку. Якщо перші два критерії відносно регламентовано нормативними документами, то проблеми оцінки досі залишаються не вирішеними.

Отже, **метою дослідження** є обґрунтування всіх істотних категорій для максимального наближення до вирішення проблем оцінки інтелектуальних активів, а саме: визначити об'єкти, щодо яких необхідно проводити оцінку, і їх економічну сутність; відокремити концептуальні основи оцінки як категорії, розглянути деякі практичні аспекти оцінки нематеріальних об'єктів.

Основна частина. Дослідження критеріїв визнання об'єктів інтелектуального капіталу слід почати з основних визначень.

Інтелектуальні активи – інтегрована категорія, яка включає до свого складу ті об'єкти інтелектуального капіталу, що вже відображені в обліку (нематеріальні активи), і такі, що мають бути включені до системи обліку на підприємстві. До останніх відносять такі важливі напрямки діяльності підприємств, як взаємовідносини з клієнтами, маркетинг, удосконалення технологій, навчання та розвиток персоналу, розробка нових продуктів та послуг. Вони представлені у системі вітчизняного обліку (як фінансового, так і управлінського) як суто витратні, що суперечить їх ролі в сучасних умовах.

Більш детальний перелік інтелектуальних активів, згрупований за їх видами і можливістю ідентифікації, наведений у табл. 1, з якої видно, що кількість неідентифікованих нематеріальних активів, тобто таких, які неможливо відділити від підприємства, визнати і оцінити, значно більше, ніж ідентифікованих. Часто економічна вигода від їх використання перевищує вартість всіх інших активів. Наприклад, якщо фірма надає консультаційні або аудиторські послуги, то найціннішим її активом є кваліфіковані працівники, а не приміщення, комп'ютери або інформаційні програми [4, с. 23].

Групування інтелектуальних активів за їх видами і можливістю ідентифікації

Ідентифіковані інтелектуальні активи (нематеріальні активи, згідно П(С)БО 8	Неідентифіковані інтелектуальні активи
Права користування природними ресурсами (надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною і іншою інформацією про природне середовище тощо)	Внутрішньогенерований гудвіл, який визначає переваги підприємства на ринку і дозволяє одержувати більші прибутки, ніж у конкурентів
Права користування майном (право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на аренду приміщень тощо)	Кваліфікація, чесність і точність працівників при виконанні службових обов'язків
Права на комерційні позначення (товарні знаки, торгові марки, фірмові найменування тощо)	Наявність унікальної стратегії розвитку підприємства
Права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорт рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від несумлінної конкуренції тощо)	Наявність менеджменту, який може реалізувати і розвивати певну стратегію
Авторське право і суміжні з ним права (права на літературні і музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних та ін.)	Проведені підприємством маркетингові дослідження ринку, які дають можливість успішно просувати продукцію на ринку
Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи	Надійність зв'язків з покупцями і постачальниками
Інші нематеріальні активи (право на проведення діяльності, використання економічних і інших привілеїв тощо)	Незаявлені винаходи, які дозволяють удосконалити процес виробництва і скоротити витрати
	Таємниці передпродажної підготовки товарів, які дозволяють успішно просувати їх на ринку
	Витрати на рекламу, які обумовлюють успішне просування продукції на ринку
	Наявність частки ринку

Сьогодні не існує єдиного визначення інтелектуального капіталу, а саме його компоненти входять до складу інтелектуальних. Наприклад, Т. Стюарт дає таке визначення інтелектуальному капіталу: це такий інтелектуальний матеріал, який включає досвід, інформацію та інтелектуальну власність і який бере участь у створенні цінностей. Іншими словами, інтелектуальний капітал – це колективна розумова енергія, властива для будь-якої організації, яка присутня на кожному підприємстві [2].

Поняття інтелектуального капіталу ширше понять нематеріальних активів та інтелектуальної власності, які є його невід'ємними компонентами. Усі три поняття розрізняються як за сферами застосування, так і за складом осіб, що використовують ці поняття. Поняття інтелектуального капіталу використовується в основному менеджерами, інтелектуальної власності – юристами, нематеріальних активів – професійними оцінювачами і бухгалтерами [3].

Ні на законодавчому рівні, ні в спеціальній економічній літературі немає однозначного тлумачення категорій «нематеріальні активи», «інтелектуальна власність», або вичерпного переліку їх видів. За Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми і може бути ідентифікований [5].

Згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», нематеріальні активи – це об'єкти інтелектуальної власності, в тому числі промислової, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності платника податку [6].

У Цивільному кодексі України дається визначення тільки права інтелектуальної власності як права особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності [7].

Також проблемним питанням є класифікація нематеріальних активів. Згідно з Цивільним кодексом складовими нематеріальних активів підприємства є об'єкти інтелектуальної власності, які отримали юридичний статус.

У податковому обліку класифікації нематеріальних активів за видами не наведено, окрім гудвілу, який, на відміну від бухгалтерського обліку, вважається нематеріальним активом. Всі нематеріальні активи у податковому законодавстві обліковують у складі основних засобів.

Думки вчених-економістів з питання класифікації нематеріальних активів також різні. Наприклад, Н.Г. Лук'янюк пропонує слово «право» вилучити, оскільки нематеріальними активами є об'єкти інтелектуальної власності, а не права. До цієї пропозиції слід прислухатися хоча б тому, що в таких пострадянських країнах, як Киргизька Республіка, Республіка Казахстан, Республіка Молдова поняття «право» не застосовується до назв груп нематеріальних активів, хоча їх національні стандарти щодо обліку нематеріальних активів ґрунтуються на нормах міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Інтелектуальний капітал у системі обліку підприємства, місце в ньому нематеріальних активів та інтелектуальної власності представлено на рис. 1.

На більшості підприємств у фінансовому обліку відображається лише незначна частина інтелектуального капіталу, а саме нематеріальні активи у вигляді прав на інтелектуальну власність, які знаходяться у складі організаційного капіталу. Всі інші блоки, включаючи цей, мають охоплюватися управлінським обліком, але більшість керівників не приділяють цьому належну увагу. Хоча багато хто із зарубіжних економістів вважає доцільним давати їм відповідну оцінку і відображати у складі активів, тобто у фінансовому обліку. Наприклад, людський капітал не відображається у складі активів, тому що він не належить підприємству. Але за кордоном вже існує юридична процедура, що дозволяє прив'язати до фірми найбільш цінних працівників і відобразити вартість контрактів з ними у складі нематеріальних активів.

Особливу увагу слід звернути на блок іншого організаційного капіталу, який не має юридичного статусу. На багатьох офісних комп'ютерах більшість програмних продуктів при перевірці виявляються контрафактними. Якщо це буде встановлено фахівцями із управління з охорони інтелектуальної власності, підприємству доведеться сплачувати штрафи, суми яких перевищують вартість ліцензійних продуктів.

Система обліку на рис. 1 – це умовне визначення, яке включає до свого складу підсистеми фінансового управлінського і обліку.

Оскільки реформування обліку в Україні призвело його до поділу на фінансовий, управлінський і податковий, нас цікавить поки що тільки фінансовий і управлінський облік нематеріальних активів, а також стратегічний управлінський облік, що з'явився пізніше.

Облік фінансовий, на думку численних прихильників поділу, не здатний створювати потрібну для управління інформацію і на рішення цього завдання не орієнтований. Він історичний, а тому звернений на те, що минуло і не може бути націленим на майбутнє, він ведеться на користь зовнішніх користувачів і, отже, має широкий доступ.

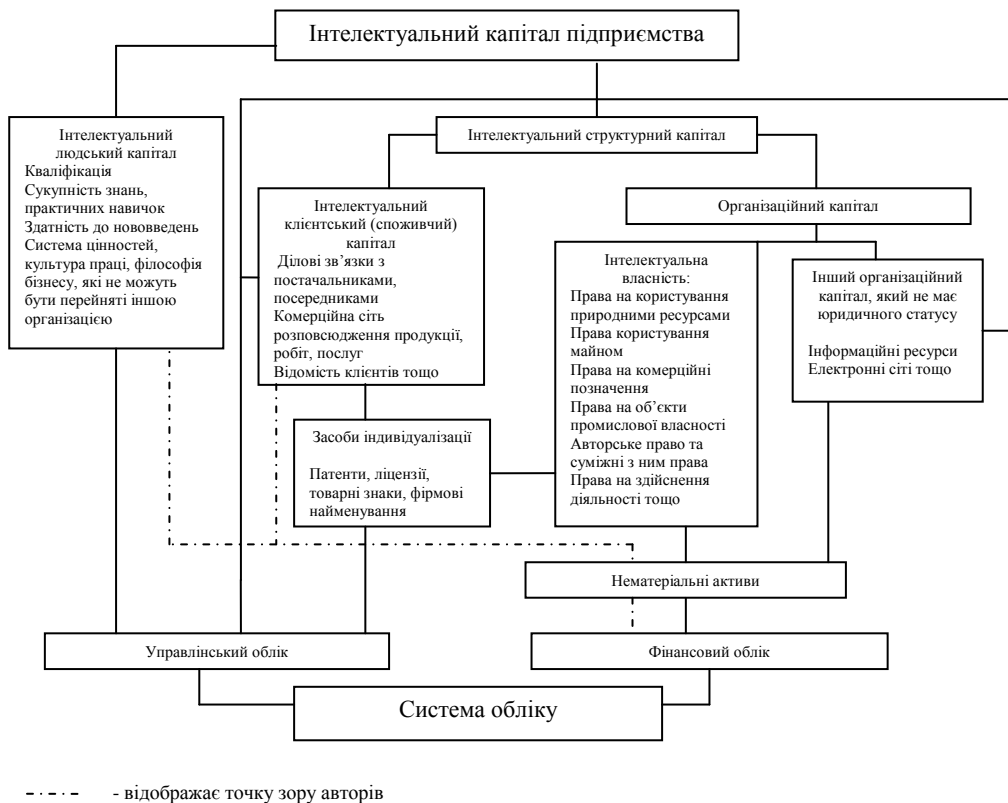

Рис. 1. Інтелектуальний капітал і його складові у системі обліку підприємства

Зовсім інше призначення управлінського обліку. Він ведеться для внутрішніх користувачів, а тому є конфіденціальним, на відміну від фінансового обліку, він націлений на майбутнє [8].

З метою дослідження ми абстрагуємося від цих доказів і розглядатимемо систему обліку, яка об'єднує управлінський і фінансовий обліки однією метою: надання достовірної інформації, що відображає справжній стан справ і яка дає можливість прогнозувати майбутнє. Вона призначена для зацікавлених користувачів як зовнішніх, так і внутрішніх.

Слід також зауважити, що практична постановка обліку інтелектуальних активів дозволить також підвищити ефективність стратегічного управління підприємством.

Отже, для оцінки інтелектуальних активів необхідне уточнення ключових визначень. В ідеалі необхідно прийняти і узгодити на всіх рівнях (законодавчому, теоретично-економічному та практичному) єдину систему визначень таких об'єктів, але з урахуванням контекстного аспекту саме для системи управління.

Можливість достовірної оцінки є обов'язковим і незмінним критерієм визнання всіх без винятку об'єктів обліку, у тому числі й інтелектуальних активів. В результаті оцінки визначається вартість об'єктів обліку. Саме вартість дозволяє узагальнювати облікову інформацію, порівнювати результати господарської діяльності тощо.

Концептуальні основи оцінки як категорії визначені Міжнародними стандартами фінансової звітності [9].

Українські стандарти бухгалтерського обліку, активно використовуючи поняття «оцінка», не пояснюють його значення, можливо, вважаючи, що воно очевидне і не потребує пояснень. Проте розробники міжнародних стандартів так не вважають. І в Концептуальній основі Міжнародних стандартів фінансової звітності знайшлося місце не тільки для визначення поняття «оцінка», але і для опису тих видів оцінки, які використовують у фінансових звітах як базу (основу).

Оцінювання (оцінка) – це процес визначення грошових сум, за якими повинні визнаватися і відображатися елементи фінансових звітів в балансі і в звіті про прибутки і збитки.

Міжнародні стандарти фінансової звітності і Концепція бухгалтерського обліку [9] відокремлює в ринковій економіці чотири методи оцінки активів: фактичної собівартості придбання, оновленої вартості, можливої ціни продажу, дисконтованої вартості.

Перший метод оцінки базується на оцінці активу за історичною собівартістю.

При оцінці активу за методом дисконтованої вартості активи відображаються за дисконтованою вартістю майбутнього надходження коштів, які, як очікується, створюватимуться даним активом при нормальній господарській діяльності. Інші два підходи оцінки базуються на поточній ринковій вартості активів.

Наявність різних видів оцінки вимагає чіткого розуміння, для чого кожний вид оцінки потрібен, коли і до яких об'єктів він застосовується. При цьому необхідно ураховувати, що в параграфі 100 Концептуальної основи [9] приведено тільки базові, тобто основні види оцінки, але існують ще й інші. В національних стандартах бухгалтерського обліку можна зустріти майже півсотні різних словосполучень, в яких використане поняття «вартість» і «оцінка». Більшість з них є різновидами оцінки. Така масштабність обумовлена різноманітністю об'єктів обліку і господарських ситуацій.

Отже, основна складність оцінки полягає у виборі ціни, за допомогою якої слід виміряти об'єкти бухгалтерського обліку, зокрема інтелектуальні активи.

На нашу думку, оцінка інтелектуальних активів за справедливою вартістю більше відповідає потребам управління. Вона виконується сертифікованими оцінювачами за даними маркетингу середовища і маркетингу інтелектуальної власності. Її переваги полягають у тому, що вона надає можливість визначити потенціал і спрогнозувати темпи розвитку підприємства за кошти інтелектуального капіталу, збільшити власний капітал підприємства, забезпечити інвестиційну привабливість. У процесі оцінки інтелектуальних активів за справедливою вартістю визначається реальна вартість об'єктів оцінки, що значно відрізняється від витрат, понесених підприємством при створенні цих об'єктів. Оцінка проводиться з метою постановки нематеріальних об'єктів на баланс підприємства. У результаті їх постановки на облік за справедливою вартістю збільшується вартість власного капіталу, і тим самим підвищується ринкова капіталізація.

Окрім того (рис. 2), в результаті оцінних процедур визначатиметься дохід, який будуть приносити оцінювані об'єкти протягом терміну можливого використання у вигляді інтелектуальних активів. Слід зазначити, що визначення ринкової вартості нематеріальних об'єктів є необхідною умовою для ефективного управління інтелектуальним капіталом на підприємстві в цілому та одним з елементів стратегії управління вартістю компанії.

Окрім вищезазначених методів оцінки інтелектуальних активів, слід звернути увагу на підходи до визначення їх вартості. Загально визнано, що для оцінки вартості різних об'єктів інтелектуальної власності і нематеріальних активів існують, щонайменше, три основних альтернативних підходи: ринковий, дохідний, витратний. Вони можуть також застосовуватися до інших складових інтелектуального капіталу.

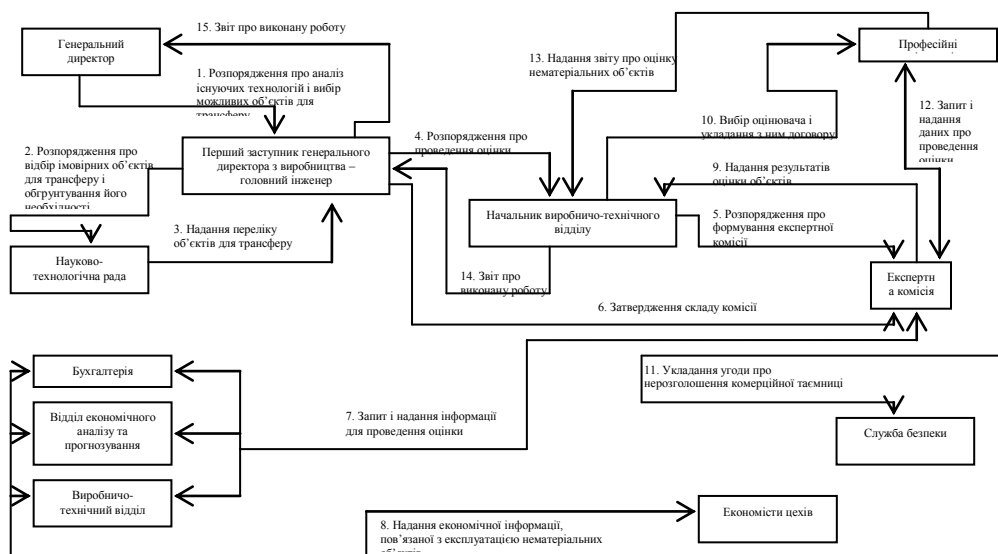

Рис. 2. Управління бізнес-процесами при проведенні оцінки інтелектуальних активів [10]

Рекомендації з застосування названих підходів наведені у таблиці 2 [1].

Таблиця 2

Підходи до оцінки різних об'єктів інтелектуальних активів

Об'єкти для оцінки	Основний підхід	Другорядний підхід	Неефективний підхід
Патенти і технології	Дохідний	Ринковий	Витратний
Торгові марки і найменування	Дохідний	Ринковий	Витратний
Авторські права	Дохідний	Ринковий	Витратний
Навчений персонал	Витратний	Дохідний	Ринковий
Програмне забезпечення управління	Витратний	Ринковий	Дохідний
Виробниче програмне забезпечення	Дохідний	Ринковий	Витратний
Мережа збуту	Витратний	Дохідний	Ринковий
Франчайзингові права	Дохідний	Ринковий	Витратний
Корпоративна практика і методика	Витратний	Дохідний	Ринковий

Основний підхід звичайно забезпечує найбільш точну оцінку для конкретного активу. Другорядний підхід може працювати добре, але має ряд істотних недоліків. Він може бути корисним для порівняння і підтвердження оцінки, отриманої з використанням основного підходу. Неefективний підхід

використовується, якщо не існує певних обставин або даних для застосування більш ефективного підходу, але виходить найменш точне значення.

Не викликає сумнівів, що найбільш обґрунтована оцінка, що використовується на ринку інтелектуальної власності можлива за її внеском у капітал підприємства як актив бізнесу, тому основним підходом розрахунків вартості даного майна є дохідний метод.

Ринковий підхід має занадто багато аспектів, щоб рекомендувати його для оцінки об'єктів інтелектуальних активів. Нажаль, дані, необхідні для здійснення ринкового підходу, рідко доступні. Необхідні компоненти цих даних включають: наявність угод з подібними об'єктами; обмін між самостійними об'єктами; розкриття цінової політики; прийняття знання всіх необхідних фактів, відомих сторонам, які уклали угоду; відсутність примусу й взаємне бажання сторін при здійсненні угоди.

При витратному підході до оцінки інтелектуальних активів їх ціна може бути визначена з великою точністю, але кінцева цифра не в змозі врахувати ряд важливих факторів, таких як прибуток від комерціалізації, інвестиційні ризики і потенціал росту доходу.

Величина, отримана за допомогою витратного підходу, досить точно відбиває вартість розробки до її комерціалізації, але далі цього моменту, з якого власне і починається інноваційний бізнес, метод не діє.

Дохідний метод заснований на наступній арифметиці:

$$\text{Ціна підприємства} = \text{Чистий оборотний капітал} + \text{Матеріальні активи} + \text{Інтелектуальні активи.}$$

Звідси:

$$\text{Інтелектуальні активи} = \text{Ціна підприємства} - \text{Чистий оборотний капітал} - \text{Матеріальні активи.}$$

Можна сперечатися з такою методологією оцінки інтелектуальних активів, але у сучасній економіці інтенсивність розвитку фірмової технології досить точно може визначити тільки ринок, призначаючи свою ціну на акції визначеної компанії [11].

Розроблені Національний стандарт № 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2009 року № 1440 і Національний стандарт №4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [12], затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3.10.2007 року № 1185 не враховують усієї специфіки оцінки нематеріальних об'єктів, що ускладнює їх використання на практиці. Останній може застосовуватися для визначення розміру збитків, нанесених у зв'язку із неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності [13]. Отже, доцільно використовувати зарубіжний досвід, де вже існують відпрацьовані підходи та методи оцінки.

Як вже було зазначено, оцінку проводять фахівці, які мають досвід як в патентно-правовій області, так і в області обліку нематеріальних активів. Оцінку можуть проводити тільки організації, які мають ліцензію на проведення оціночної діяльності.

Оцінка інтелектуальних активів дозволить: зменшити податок на прибуток; регулювати об'єм амортизаційних відрахувань і створювати фонди для придбання нових нематеріальних об'єктів; збільшити ринкову вартість підприємства; визначити розмір частки при внеску в статутний капітал у формі

нематеріальних об'єктів; забезпечити облік всіх активів підприємства; оптимізувати співвідношення активів; визначити вартість інтелектуальних активів при їх купівлі-продажу; визначити розмір збитку або розмір компенсації з приводу незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності, які належать підприємству; враховувати вартість об'єктів інтелектуальних активів при реорганізації, ліквідації або банкрутстві підприємства.

Можливості, які виникають у підприємства у разі використання такого інструменту, як оцінка інтелектуальних активів, в цей час ще не до кінця зрозумілі для багатьох керівників. Будь-які об'єкти інтелектуальних активів, створені на підприємстві, - це приховані економічні резерви [14, с. 24].

Для цілей управління використовуються не тільки ті методи оцінки об'єктів інтелектуального капіталу, які існують у бухгалтерському обліку. Серед інших методів можна виділити: метод надлишкових прибутків, який використовується при передпродажній оцінці гудвілу. Він базується на порівнянні рентабельності чистих активів підприємства з середньою рентабельністю чистих активів на фінансовому ринку або по галузі.

Альтернативний метод передбачає розрахунок різниці між вартістю підприємства з припущенням, що воно має у власності невідчутні активи та використовує їх у діяльності, та вартістю підприємства з припущенням, що воно не є власником тих же невідчутних активів;

Метод вартості торговельної марки (дохідний), за яким така вартість розраховується через дисконтування прогнозованих і пост-прогнозованих потоків прибутку, генерованих торговельною маркою;

Оцінка нематеріальних факторів за допомогою показника ділової активності. Для цього до показника середньорічного обсягу продажів застосовується коефіцієнт, який визначається емпіричним шляхом, зважаючи на аналіз угод купівлі-продажів за однорідними підприємствами;

Залишковий метод, за яким оцінюється вартість придбаного гудвілу за міжнародними та національними стандартами обліку, тобто гудвіл дорівнює різниці вартості придбання і справедливої вартості придбаних чистих активів. За цим методом можна оцінити вартість інтелектуального капіталу як різницю між поточною ринковою капіталізацією та справедливою вартістю матеріальних і ідентифікованих нематеріальних активів.

Розрахунок коефіцієнта Д. Тобіна, який відображає співвідношення ринкової вартості компанії та відновлювальної вартості її активів. Високе значення цього показника передбачає, що крім активів, відображених у балансі, компанія володіє іншими невідчутними ресурсами, які дають можливість отримувати великі прибутки [15, с. 33].

Звісно, всі об'єкти інтелектуального капіталу не можливо відобразити в бухгалтерському обліку, деякі з них за своєю сутністю залишаються суто витратними. Отже, каменем перетину є визначення оцінки інтелектуальних активів, що є найскладнішою проблемою практичної постановки їх обліку. У зв'язку з цим оцінка інтелектуальних активів вимагає подальшого дослідження і вдосконалення. Врешті решт управління інтелектуальним капіталом залежить від знаходження точних способів його моніторингу і співвідношення з фінансовими показниками.

ЛІТЕРАТУРИ

1. Зинов В. Сравнение различных методов оценки стоимости интеллектуальной собственности / В. Зинов, С. Шамшин // Интеллектуальная собственность. – 2002. – №4. – С. 15-39.
2. Стюарт Томас А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организации/ Томас А. Стюарт Пер. с англ. В.Ноздриной. – М.: Поколение, 2007. – 368с.

3. Гавва В.Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навч. посібник / В.Н. Гавва, Е.А. Божко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 224 с.
4. Нашкерская Г. Оценка нематериальных активов / Г. Нашкерская // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. – №11. – С. 23-30.
5. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 8 «Нематериальные активы», утвержденное приказом Министерства финансов Украины от 18.10.1999 г. №242, с изменениями и дополнениями // Баланс. – 2009. – «2-3 (831-832). – С. 42-46.
6. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 22.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 27, з наступними змінами і доповненнями.
7. Цивільний кодекс України. – Х.: Одисей, 2005. – 400 с.
8. Валуев Б. О недостаточной связи науки о бухгалтерском учете с проблемами развития целостной системы управления / Б. Валуев // Экономист. – 2006. – №12. – С. 58-63.
9. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗТМ) 2007: Повний текст всіх Міжнародних стандартів фінансової звітності станом на 31 березня 2004 року: у 2-х частинах. – К.: ФПБАУ, 2004. – Ч.2. – С. 466-503.
10. Морозов О. Система управління інтелектуальним капіталом підприємства як механізм захисту прав інтелектуальної власності. Частина 1 / О. Морозов // Інтелектуальна власність. – 2008. – №1. – С. 49-50.
11. Кендюхов О.В. Проблеми оцінки інтелектуального капіталу підприємства / О.В. Кендюхов // Вісник СНУ ім. В.Даля. – 2003. – №1. – С. 67-73.
12. Национальный стандарт №4 «Оценка имущественных прав интеллектуальной собственности», утвержденный постановлением Кабинета Министров Украины от 3.10.2007 г. № 1185 // Налоги и бухгалтерский учет. – 2007. – №84 (1059). – С. 3-8.
13. Александров Д. Питання законодавчого закріплення методики оцінки об'єктів інтелектуальної власності при купівлі-продажу цілісних майнових комплексів / Д. Александров // Підприємство, господарство і право. – 2007. – №3. – С. 64-67.
14. Беликов О. Нематериальный взнос в уставный капитал / О. Беликов // Экспресс-анализ законодательных и нормативных актов. – 2008. – №22(648). – С. 20-25.
15. Уманцев Г. Проблеми ідентифікації, оцінки та обліку інтелектуального капіталу підприємства / Г. Уманцев // Інтелектуальна власність. – 2007. – №3. – С. 29-33.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2009 р.